

Učiť, učiť, učiť. Koľko vydržia naši učitelia?

„Jmenuji se Igor Hnízdo,“ nekompromisne hlási Jan Tříška pred tabuľou vo filme *Obecní škola* – a je jasné, že prišiel Niekto. Dnes sú na tom nasledovníci Jana Ámosa Komenského trochu inak. **Napriek štúdiu pedagogických odborov viac ako polovica z nich kariéru v školstve vôbec neplánuje.** Prvá otázka, ktorá by človeku mala napadnúť, znie: A prečo nie? Čoraz viac ľudí sa však pýta opačne: A prečo by mali?

Elena Zemková ezemkova@pravda.sk

Vzletných citátov o škole, poslaní učiteľa a jeho význame pre žiaka možno nájsť mnoho. Počas sledovania správ sa však zdá, že učiteľ kedysi a dnes sú dve rozličné povolania. Aj v súčasnosti táto práca mnohých naplnia, pre iných má však z rôznych dôvodov od vysneného zamestnania ďaleko.

Fenomén učiteľ

Lekár, predavač, učiteľ... Existujú povolania, s ktorými sa stretne úplne každý – a učiteľ je určite jedným z nich. Práve učitelia spolu s rodičmi do veľkej miery ovplyvňujú budúcnosť detí a mladých ľudí. Azda aj preto, že každý chodil do školy, sú učitelia tiež častými hrdinami mnohých filmov, seriálov, ale aj kníh. A zatiaľ čo romantika v podobe Anny zo Zeleného domu, ktorá bola nadšenou učiteľkou, či akože realita zborovne v Paneláku má svojich oddaných fanúšikov, dnešná skutočnosť vyzerá inak.

„Na Slovensku zarábajú učitelia o tretinu menej ako ľudia s porovnateľným vzdelaním.“

„Robili sme si štatistiku o tom, koľko absolventov pedagogických fakúlt chce pracovať ako učiteľ. Pozícia učiteľa je tretou najčastejšie uvádzanou pozíciou v ich životopisoch a z minuloročných absolventov vysokých škôl pedagogických si prácu učiteľa hľadala tretina,“ hovorí Marcela Glevická z portálu Profesia.sk. Celé dve tretiny si tak zrejme hľadajú prácu v inej oblasti, prípadne pokračujú v ďalšom štúdiu.

Zaujímavé tiež je, že v pozíciách, na ktoré vyštudovaní pedagógovia najčastejšie reagujú, už práca učiteľa nie je – najčastejšie sa hlásia za administratívneho pracovníka či referenta, asistenta, obchodného zástupcu či predavača. „To, že pozícia učiteľa medzi nimi nie je, môže byť spôsobená nízkym počtom

inzerovaných učiteľských ponúk,“ vysvetľuje Marcela Glevická. „Za posledný rok sme zverejnili 717 ponúk na pozíciu učiteľ. Ak porovnáme počet ponúk pre jednotlivé kraje a vydáme ich počtom reakcií od uchádzačov na tieto ponuky, v Bratislavskom kraji na jednu pracovnú ponuku učiteľa vlni reagovalo priemerne 25 kandidátov, no napríklad v Banskobystrickom kraji 30,“ hovorí. Najmenej záujemcov o túto pozíciu reagovalo v Prešovskom kraji – šesťnásť.

Trikrát viac žien ako mužov

Kedyśi povolaniu učiteľa dominovali muži, dnes prevládajú ženy. Dôkazom je zastúpenie pohlaví na pedagogických školách, ale aj pomer záujemcov a záujemkyň o túto pozíciu. „Za minulý rok si vytvorilo životopis, v ktorom uviedlo, že si hľadá prácu učiteľky, 1 553 žien a 546 mužov. Žien, ktoré by chceli pracovať na tejto pozícii, je teda približne trikrát viac ako mužov,“ sumarizuje Michaela Glevická. Dodáva, že priemerný počet rokov odpracovaných na pozícii učiteľa je rovnaký aj pre ženy, aj pre mužov – priemerne päť rokov. V našich štatistikách sú zaradení učitelia v štátnej aj súkromnej sfére, teda napríklad aj učitelia v jazykových školách.

Ach, tie platy

Jednou z najčastejších príčin odchodu z oblasti školstva sú pre učiteľov platy. Miroslav Drahoš z internetovej stránky Platy.sk hovorí: „Mzdy učiteľov sú vo všetkých krajinách na Slovensku nižšie, ako je priemer ľudí s vysokoškolským vzdelaním v danom kraji. Celkovo na Slovensku zarábajú učitelia o tretinu menej ako ľudia s porovnateľným vzdelaním. Najvýraznejší rozdiel je v Bratislavskom kraji, kde ide až o 43 %, a najnižší je v Prešovskom kraji, kde je plat učiteľa oproti platu ľudí s vysokoškolským vzdelaním nižší o 21 %.“

Na porovnanie, priemerný plat ľudí s vysokoškolským vzdelaním a päťročnou praxou je v Bratislave podľa údajov 1 228 eur, učiteľka s takouto praxou však dostávajú 697 eur. V spomínanom Prešovskom kraji je rozdiel podstatne nižší – 807 eur oproti 641 eurám učiteľov. Štyria vyštudovaní učitelia nám porozprávali, prečo a kedy ich baví učiť a či je lepšie v školstve ostať, alebo vyskúšať čosi iné. ■

FOTO PRAVDA: IVAN MAJERSKÝ

Učiteľka si nevážia často ani rodičia žiakov

Silvia Zubeková (34), jazyková redaktorka

Prečo ste sa rozhodli študovať za učiteľku?

Študovala som slovenčinu a nemčinu na Filozofickej fakulte Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave. Keďže som bola technické „trdlo“, od začiatku som uvažovala o humanitne zameranom vysokoškolskom štúdiu a k tejto kombinácii som mala najbližšie. Ani na škole som si však ešte nebola istá, či budem v budúcnosti učiť. Chcela som si počkať na možných pracovných príležitosti po skončení školy. Učiť nebolo mojim snom, ale ani som túto možnosť nevyužila.

Čo vás nakoniec presvedčilo, aby ste zobrali túto prácu?

Práca učiteľky nemčiny na základnej škole padla „do rany“ ako prvá po doštudovaní. Učiteľov cudzích jazykov bol nedostatok a jedného potrebovali v škole hneď vedľa môjho bydliska. Učila som druhý stupeň, piatokov až deviatakov. Zážitky boli dobré aj horšie, nezabudnem na krásne obrázky, kresbičky a blahoželania od piatokov s venovaním „pre pani učiteľku“,

to sú chvíle, keď učenie naozaj stojí za to. Pre niektoré triedy boli typické zdvihnuté ruky, úsmevy a dobrá nálada na hodínach, pre iné zas nechut, papuľovanie a vyrušovanie. Mladá učiteľka si ťažko buduje autoritu, navyše mnohé deti majú dnes radšej trendovú angličtinu a nemčina je menej obľúbená.

FOTO ARCHIV SILVIE ZUBEKOVEJ

Aký dlhý čas ste strávili za katedrou?

Zo spomínanej základnej školy som odišla po roku. Učiť som však neprestala – rozhodla som sa vyskúšať prácu na súkromnej strednej škole. Mala som dva dôvody – dostala som aspoň o niečo vyšší plat a okrem toho som nechcela z nemčiny praveľa zabudnúť. Na základnej škole je predsa len úroveň znalosti jazyka ešte nízka. Stredoškóľáci boli mnohí už pomerne zrelí a dalo sa s nimi rozumne dohodnúť, ale dobre si spomínam aj na aroganciu

a drzosť poniektorých z nich. Rodičia dnes vedú deti k priebornosti, plnia im všetky potreby, deti nemajú žiadnu pokoru a poslušnosť.

Ako reagovali ľudia, keď ste povedali, že ste učiteľka?

Status učiteľa je skôr niečím hanlivým, aj preto, že je spoločensky daný výškou platu. Veľa ľudí učiteľom závidia krátky pracovný čas a prázdniny. Neuvedomujú si, že učiteľ musí ešte doma opravovať testy a písomky, pripravovať sa na hodiny, vymýšľať rôzne projekty a riešiť administratívne záležitosti. Za všetku tú námahu dostáva plat, z ktorého len ťažko užívajú rodinu. Nesúhlasím napríklad s financovaním škôl podľa počtu žiakov, pretože školy sú tak nútené takpovediac „brať všetko“. Žiaci alebo študenti sa dnes nemusia veľmi snažiť, aby ich na určitú školu prijali, tým skôr na súkromnej.

Prečo ste nakoniec s kariérou v školstve skočili?

Učiť je náročné povolanie, nemáte čas si poriadne sadnúť, urobiť si prestávku, vypíť si kávu, veľa rozprávať... Motivácia u mňa, žiaľ, pomaly klesala. Mávala som pocit, že moja snaha je ako hádzat hrach na stenu. Decká na hodinách

Dnes má pedagóg jediná motiváciu – tú vnútornú

Katarína Koreňová (43), učiteľka na ZŠ v Bratislave

Pôvodne som študovala na Vysoké škole technickej odbor železobetónové konštrukcie, ale potom som sa dozvedela, že Pedagogická fakulta otvára svoj odbor aj v Bratislave. Ako dieťaťu – žiačke – mi na vyučovaní niečo chýbalo, tak som to chcela nájsť. Presedlala som teda na pedagogiku a dnes učím už dvadsať rokov. Vyštudovala som odbor Učiteľstvo pre 1. stupeň základnej školy a minulý rok som si rozšírila kvalifikáciu aj o angličtinu. O mesiac ma čaká obhajoba 2. atestácie.

Momentálne učím slovenčinu, angličtinu a matematiku a som triedna tretiakov na ZŠ v bratislavskom Starom Meste. Som rada s deťmi, teším sa, keď im môžem uľahčiť ich ťažkú prácu. Zabávať sa s nimi je v mojich očiach priam povinnosťou. Neverím, že sa môže dieťa niečo zmysluplné naučiť, keď jeho učiteľ nie je nadšený a práca ho nebaví. Jediné, s čím doteraz mám občas problém, je známkovanie. Som totiž presvedčená, že deti mladšieho školského veku, ktoré nemajú samé jednotky, majú na to objektívne dôvody, ako je hyperaktivita, poruchy učenia, prístup učiteľa, rodiča a podobne.

V súčasnom školstve existuje jediná motivácia učiteľa – tá vnútorná. Plat a spoločenské postavenie ustojí len ten, kto sa nehanbí za fakt, že si nevie za vykonanú prácu pýtať náležitú plácu. Hlavne pre učiteľov pracujúcich v Bratislave ide len o „poslanie“. Na vysokej škole som chodila do krúžku s mnohými chlapcami, ale nik z nich už neučí. Učiteľia, ktorých poznám, majú viacero zamestnaní alebo manželku, ktorá financuje chod celej rodiny. (el)

si nepamätali, čo sme robili minule, akú úlohu dostali, hoci som im to opakovala aj trikrát, nedokázali chvíľu sedieť bez vyrušovania, najmä kvôli mobilom, ktoré sú v škole veľkým problémom. Práva detí sú dnes chránené, čo v praxi znamená, že si vás môžu aj nahrávať na mobil, môžu vám vynadať, ale vy sa nemáte ako účinne brániť. Dôležitý je aj postoj rodičov. Tí dnešní učiteľov spochybňujú, ťažko ich potom budú rešpektovať ich deti.

Čím sa živíte dnes?

Po takmer dvoch rokoch učenia na strednej škole som dostala príležitosť zamestnať sa ako jazyková redaktorka. Využila som ju, venujem sa tejto práci dodnes a som spokojná, hoci mi v nej chýba to puto, ktoré si s mnohými študentmi po čase ako učiteľ vytvoríte. Obľúbiť si ich a oni si obľúbia vás. Teší ma, že s niektorými som v kontakte dodnes cez sociálne siete a môžem sledovať, ako sa im darí.

Čo vaše kolegyne a kolegovia z vysokej školy – venujú sa učeniu ďalej?

Vlastne som jediná, ktorá sa nevenuje učeniu. Úlohu však môže zohrávať, že všetky okrem jednej spolužiačky žijú v menších mestách, kde sú možnosti zamestnať sa v inej oblasti zrejme o dosť nižšie. (el)

Roland Kelemen so svojimi žiakmi v telocvični.

FOTO PRAVDA: IVAN MAJERSKY

Mnohí do školy chodili len kvôli diplomu

Roland Kelemen (34), učiteľ telesnej výchovy na ZŠ v Bratislave

Pre štúdium telesnej výchovy na pedagogickej fakulte som sa pred rokmi rozhodol z toho najprirodzenejšieho dôvodu - mal som kladný vzťah k športu a aktívne som hral basketbal. Veľa mojich spolužiakov však na tom bolo celkom inak. Väčšina z nich už na začiatku štúdia vedela, že učiť nebude. Chceli mať vysokoškolské vzdelanie a keďže škôl je veľa a každá potrebuje produkovať absolventov, náročnosť štúdia a tým aj jeho kvalita klesajú, čo považujem za veľký problém. Mnohí z nich po škole pracujú ako obchodní zástupcovia, lákala ich aj predstava kariéry v Policajnom zbore. Väčšina spolužiakov pristupovala k štúdiu zodpovedne, ale našli sa aj takí, ktorých si neviem predstaviť ako učiteľov.

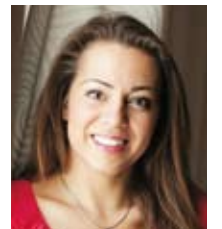
Ja sám som však o inom ako o vyučovaní telesnej výchovy vtedy vôbec neuvažoval, venujem sa mu od roku 2003. Ako mladý učiteľ s nízkym nástupným platom som bol pre školy atraktívny, čím nechcem povedať, že platy učiteľov so všetkými možnými kvalifikáciami a dlhoročnou praxou sú úžasnú. Mzda je určite jednou z najslabších stránok tohto povolania, ide už o dlhoročne neriešený problém. Aj ja som na rok vymenil učenie za prácu v zahraničí, aby som zlepšil svoju finančnú situáciu. Napriek vyššiemu zárobku ma to však stále ťahalo domov. Našťastie, v Bratislave je o niečo viac možností privyrobiť si v oblasti športu. Bez trénerských aktivít by som len ťažko uživil rodinu, zabezpečil istý štandard, splácal hypotéku, najmä teraz, keď je manželka na materskej.

Moja práca ma naplňa, hoci čo všetko okrem samotného vyučovania predstavuje, som nakoniec zistil, až keď som sa stal triednym učiteľom. Mnoho povinností vyvažuje spokojnosť detí. Je príjemné počas návratu z lyžiarskeho výcviku počuť, že sa nevedia dočkať, kedy si znova zalyžujú, alebo vidieť ich radosť z úspechu na športových súťažiach. **(el)**

Aj známe tváre dnes mohli byť za katedrou

Adriana Kučerová

Pedagogiku vystudovala aj jedna z najznámejších slovenských operných speváčok Adriana Kučerová. Hoci sa ako učiteľka nikdy nezamestnala, učiteľský chlebk na chvíľu okúsila. „Mala som päťtýždňovú prax na výberovej škole. Doteraz na to spomínam ako na veľmi krásne, hoci veľmi krátkodobé obdobie. Prišla som deti ešte párkrát pozrieť a je to nádherné, keď sa na vás tridsať žiakov vrhne a žiaria im oči,“ prezradila operná sólistka.

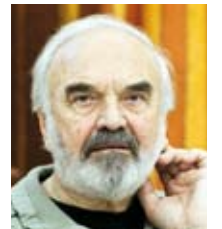
Peter Cmorik

Ako učiteľ pracoval aj jeden z najúspešnejších slovenských víťazov SuperStar. Z platu v prepočte okolo 300 eur mal problém vyžiť. „Ako učiteľ, ktorý popri práci navyše študoval, som zarábala zopár korún. Zistil som, že mi nestačia. Vtedy prišla ponuka na hranie. Bol som si vedomý, že keď zostanem učiť vo Velkom Krtíši, do sveta sa veľmi nedostanem,“ spomína dnes Peter Cmorik.

Zdeněk Svěrák

Jedným z najznámejších učiteľov v česko-slovenskej filmovej brandži je Zdeněk Svěrák. Ako viackrát priznal, na časy za katedrou spomína rád, najmä na učenie na gymnáziu. Pocity po podarenej hodine s nadšenými žiakmi priravná k pocitu po dobrom predstavení. Napriek tomu nakoniec školstvo opustil. Na rozdiel od svojho vzoru - učiteľa a spisovateľa Aloisa Jiráska - popri opravovaní diktátov a písomiek mu na vlastnú tvorbu nezostával čas.

Anna Šišková

Niekoľko rokov na pedagogickej fakulte si vyskúšala aj herečka Anna Šišková. Školu nedokončila, pretože sa preorientovala na herectvo, ktorému sa venovala už počas štúdia. Neskôr sa vyjadrila, že hoci má deti rada, v štátnej škole by asi nevydržala a skôr by si otvorila svoju vlastnú. **(el)**

FOTO PRAVDA: LUBOŠ PÍČ (3), ROBERT HUTNER (2), ŠTĀ (1)

Za 1 500 eur v hrubom by som učil ďalej - a rád

Ivan Masaryk (33), analytik v IT firme

Čo ste vyštudovali a ako dlho ste učili študentov?

K vedeckému smeru teoretickej matematiky som vyštudoval aj pedagogické minimum. Následne som si spravil doktorát z vyučovania matematiky. Učil som na vysokej škole a potom približne dva a pol roka na druhom stupni osemročného gymnázia pre mimoriadne nadané deti. Táto práca ma naplňovala a dodnes vo chvíľach voľna doučujem matematiku. Je to môj koníček.

Čo vás na práci učiteľa tešilo najviac?

Veľmi pekný je „ahá efekt“, keď deti pochopia, čo sa im snažíte vysvetliť. A je viac-menej jedno, či prichádza po piatich minútach, alebo po polhodine, hlavné je, že ich daná problematika zaujala a chcú pracovať ďalej.

O učiteľskom kolektíve sa často hovorí ako o takmer čisto ženskom prostredí - ako to bolo vo vašom prípade?

Aj u nás bolo viac učiteliek ako učiteľov, ale pomaly sa ten pomer vyrovnával. Keď som prišiel, boli sme asi piati muži a postupne nás bolo desať, takže približne pätinu učiteľského zboru tvorili učiteľia.

Prečo ste sa rozhodli zo školy odísť?

Ja som bol učiteľ, manželka bola učiteľka, a keď išla na materskú, z platu by nám ostalo akurát na nájomné. Pravdupovediac samotní žiaci sa ma pýtali: Prečo učíte, veď ste šikovný, tak prečo tu ste?

Ocitli sa v podobnej situácii aj ďalší vaši kolegovia?

Boli aj takí, na druhej strane niekedy učiteľia odchádzajú aj preto, že nezapadnú do kolektívu alebo koncepcie školy. Ideálny je, samozrejme, ustálený kolektív. Ale nie je jednoduché dosiahnuť, aby pedagógovia boli zároveň kvalitní, spokojní s platom a aby ich učenie aj bavilo.

Na akej pozícii pracujete teraz?

Ste spokojný?

Som analytik v programátorskej firme a som veľmi spokojný. Pracovať a rozmyšľať ma baví a vo väčšine prác sa dá rozmyšľať. Vyhovuje mi pracovná náplň, ako aj určitá sloboda a zodpovednosť, ktorú na svojej pozícii mám. Nikto mi nediktuje, ako mám vyrobiť softvér, ak je výsledok dobrý.

Čo vám z práce učiteľa chýba najviac?

Keď pracujete s deťmi, tak ich istým spôsobom nadchýnate a vychovávate. Ide o veľmi zmysluplnú činnosť, ktorá sa však v mojej aktuálnej práci robiť nedá - okrem výchovy mojich vlastných detí, samozrejme. Celkovo vzdelávanie chápem ako prostriedok výchovy, tá je, myslím, hlavným cieľom - a to nielen

k hodnotám osobným, ale aj spoločenským. Chcel by som, aby deti boli škole a učiteľom vďačné za vzdelanie, ktoré im poskytlí.

Čo by sa muselo zmeniť, aby ste sa kučeniu vrátili?

V roku 2008 som mal sen s názvom „Chceme mať 18“ - vtedy som tým myslel 18 000 korún mesačne ako nástupný plat v čistom, denne najviac 18 administratívnych podpisov, ale nerátame podpisy na opravených písomkách. Každý ďalší administratívny podpis by sa už mal premietnuť do platu. Číslu 18 som vnímal aj ako symbol zodpovednosti, teda aby mi zaplatili školenie ako služobnú cestu a prípadne aj výlet s deťmi alebo ich sprevádzanie pri reprezentácii. Možnosť nepodpísať sa ani pod „malú“ nepravdu - napríklad vypisovať a podpisovať učivo podľa plánu tvoreného rok vopred, ktorého som sa vedome nedržal - aby som dosiahol lepšie výsledky. Pričom nie som ochotný ani prepisovať plán po každej hodine.

A čo spomínané finančné nároky?

V roku 2009, 2010 som dostával tabuľkový plat, teda približne 480 eur v čistom, čo bolo za plný úväzok bez triednictva spolu so seminárom a konzultáciami. Vďaka riaditeľke sme našťastie mali aj trinásť a niekedy aj štrnásť plat, ale nikdy sme s nimi nemohli rátať naisto. Pritom po rozrátaní vám zdvihli bežnú výplatu o desať-dvadsať percent. Zvýšenie platu učiteľa o 20 %, teda približne

o 100 eur za mesiac, znamená, že nemusíte po zaplatení účtov a stravy týždenne vyžiť z 10 eur, ale ostane vám približne 35 eur, čo je nárast na 350 %.

Aký by ste museli mať plat, aby ste v školstve zostali?

Ivan Masaryk: Nadchýnať a vychovávať deti je veľmi zmysluplná činnosť.

FOTO ARCHIV IVANA MASARYKA

Keby som mal 3 000 eur v hrubom, zostal by som učiť. Myslím, že táto suma zodpovedá faktu, že vychovávate a vzdelávate mládež. Ale, samozrejme, stačilo by mi aj 1 500 eur v hrubom - teda asi trojnásobok mojej pôvodnej výplaty. Myslíte, že je to veľa? Ja nie. Za takýto plat by som rád učil ďalej. Čo sa týka spodnej hranice prežitia učiteľa v Bratislave, malo by ísť o nástupný plat 600 eur v čistom bez príplatkov. Myslím si, že výška platu by bola adekvátna vtedy, keby sa vyrovnal počet mužov a žien v učiteľskej profesii.

Berú vás ľudia ako analytika

v IT firme inak ako učiteľa?

Máte teraz lepší status?

Así ma neberú inak, ale dôležitejšie je, že vidím sám seba inak. Trochu paradoxne, keď som chcel niečo vybaviť, viac som využíval, že som učiteľ. Ľudia vám skôr pomôžu, dajú zľavu a sú k vám milí. Myslím, že boli radi, že stretli spokojného učiteľa. Okrem toho, takmer každý už v rodine má alebo pozná nejakého učiteľa a všetci vedia, že ide o náročné povolanie. Na ilustráciu: počas učenia som nemal čas ani sledovať správy, lebo som opravoval písomky, pripravoval sa na hodinu a rozmyšľal, ako vyriešiť výchovné problémy študentov. Takýto stav je zlý, pretože učiteľ by mal vedieť, čo sa deje vo svete. Počas učenia sa negatívne zmenil môj pohľad na seba samého, čo som si vtedy nevedel povedať. **(el)**